

John Erik Rasmussen

DET STORE GARTNERI I ESRUM PÅ ÅLYKKEVEJ

Samtale april 2018 med Elin Kirkegaard

John Erik Rasmussen har som gartner og indehaver af en af byens største erhvervsvirksomheder i sidste halvdel af 1900 tallet sat et markant præg på Esrum.

Luftfoto af Esrum med det store gartneri 1998

Den fædrene gartnerarv

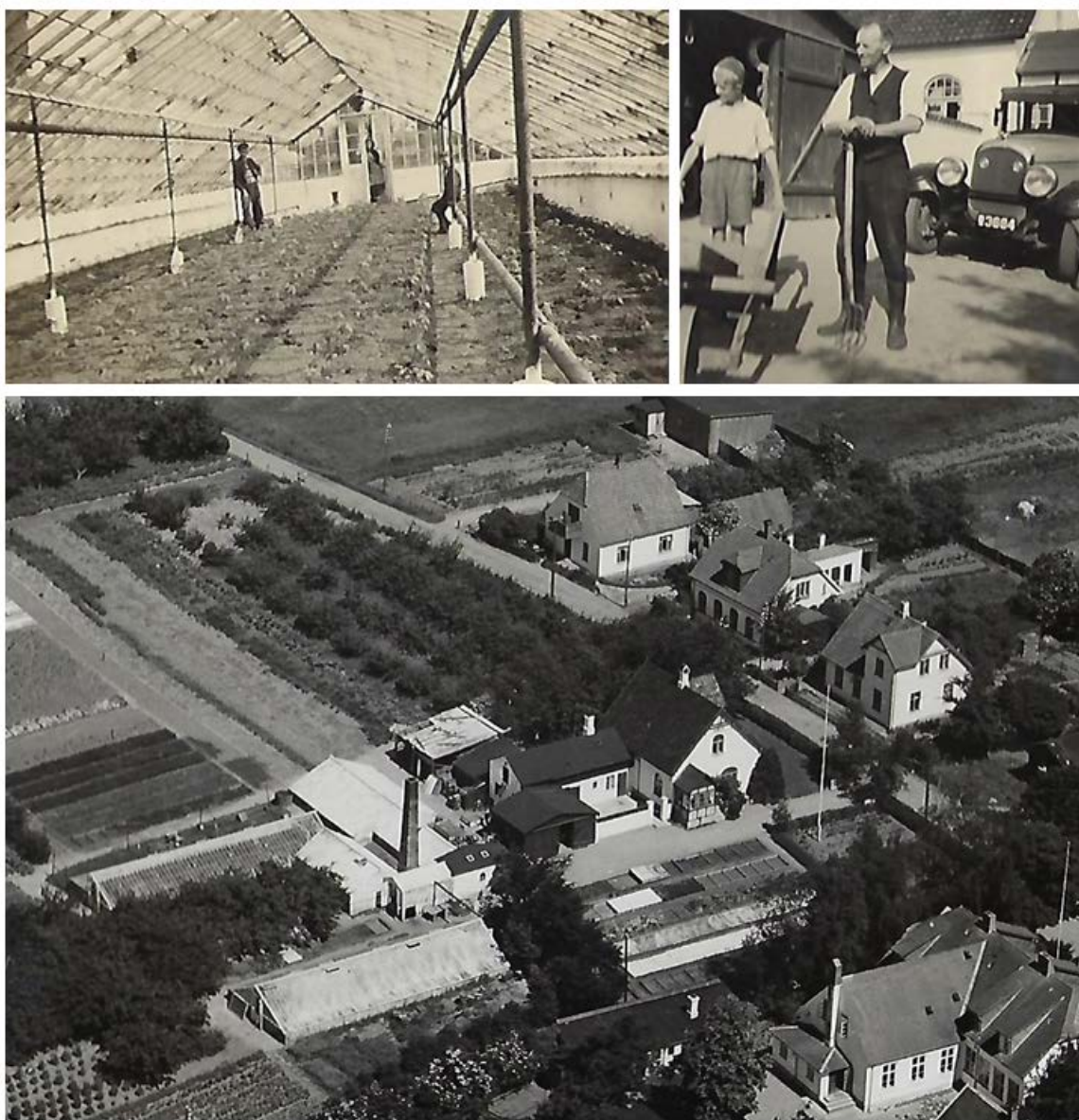
John Erik Rasmussens farfar var herregårdsgartner på Fyn (på herregården Margård). Han kom til Esrum i 1921, hvor han købte "Jægerhuset" (Ålykkevej 1) med tre tønder land og et lille drivhus, fordi han gerne ville være selvstændig gartner.

Næste generation på matriklen var John Eriks far og mor, Viggo og Amanda Rasmussen, der overtog gartneriet i 1924. De fik tre drenge, hvor John Erik som den ældste blev født 4. oktober 1927 i gartnerboligen på Ålykkevej.

Gartneriet blev udvidet med et ekstra drivhus, som John Erik Rasmussens far, Viggo, blandt andet dyrkede tomater og agurker i om sommeren. Længs Ålykkevej havde han en stor frugtplantage med især æbletræer. Han dyrkede desuden Chrysanthemum under åben himmel indtil slutningen af september, hvorefter planterne blev gravet op og flyttet ind. Og efter inspiration fra Helsingør torv, hvor han sidst i 1920'erne oplevede, at efterspørgslen på forskellige blomster var stor, begyndte Viggo også at dyrke blandt andet Begonia, Pelargonie og Julebegonie.

Viggo solgte det meste hjemmefra i Esrum fra et lille hus ved gartneriet. Udover frugt og grønt solgte John Eriks far og mor pottedplanter, blomsterbuketter, kranse og dekorationer. Kunderne kom cyklende til Esrum fra Villingerød, Tikøb, Nødebo, og Plejet. Desuden var Esbønderup sygehus en stor kunde. Men også på Helsingør torv blev Viggos salg af gartneriprodukter med tiden støt stigende.

John Erik hjalp sin far i gartneriet, og interessen for faget var så stor, at John Erik efter sin konfirmation kom i lære hos sin far. Herefter rejste John Erik i 1946 til Fyn, hvor han kom i arbejde på et større gartneri, og han lærte der i løbet af de næste 3 år meget mere om gartnerfaget.

Øverst til venstre:

Fra det ene af de to gamle drivhuse, der var bygget af træ, og hvor planterne dengang blev dyrket direkte på jorden.

Øverst til højre:

John Erik som stor skoledreng, der flittigt hjalp sin far i gartneriet.

Nederst:

Luftfoto af gartneriet i Esrum, som det så ud i 1940'erne med frugtplantagen liggende langs Ålykkevej.

Mødet med Birgit - en afstikker til Livgarden og retur til gartnerfaget

Efter den "udvidede læretid" på Fyn var John Erik atter tilbage i Esrum, hvor han hjalp sin gartnerfar, inden John Erik skulle aftjene sin værnepligt. Det var også i denne periode, at han mødte sit livs udkårne, Birgit. Hun var kontoruddannet og var godt bekendt med Esrum, da Birgits bedstemor boede i byen. John Erik var 25 år, da han og Birgit holdt bryllup den 11. oktober 1952, og som nygifte bosatte de sig i en lejlighed i Hillerød.

I forsvaret gjorde John Erik tjeneste i 3½ år som konstabel ved Livgarden. Her blev han tillige uddannet som kørelærer. Da John Erik startede ved Livgarden havde de én bil, men da han var færdig ved Livgarden i 1955 havde de 50 biler; det var en tid, hvor alt blev motoriseret.

Efter konstabeltiden blev John Erik i 1956 tilbudt et job som driftsleder på et stort fynsk gartneri i Over Holluf; byen, der er kendt som fødested for "idylforfatteren" Morten Korch (1876-1954), og hvis far havde været en fremtrædende lærer på Over Holluf Skole.

John Erik fungerede som en dygtig driftsleder i 8 år ved Over Hollufs gartneri for omkring 20 personer, indtil hans far Viggo pludselig døde af en blodprop i 1963.

Ny epoke og 3. generation

Birgit og John Erik Rasmussen måtte efter den gamle gartner Viggos død overveje om de, med deres børn, ville forlade Fyn og flytte tilbage til Nordsjælland for at køre slægtsgartneriet i Esrum videre. Med bankens anbefaling og hjælp fra Dansk Gartneriforening blev konklusionen, at de ønskede at føre virksomheden i Esrum videre som 3. generation; men med en nødvendig forpligtigelse til at modernisere gartneriet, herunder at nedrive de gamle drivhuse og etablere nye indenfor 5-7 år.

Den nye epoke kom til at betyde omvæltninger i Esrum gartneri. Allerede året efter i 1964 blev faderens frugtplantage ud mod Ålykkevej fjernet, og de to første store, nye aluminiumsdrivhuse på 700 m² pr. stk. (60 x 12 meter) stod færdigbygget i 1966. Året efter i 1967 blev bygget et pakhus og senere i 1969 endnu to drivhuse med planteborde. Det blev i alt til 4000 m² i stedet for de 900 m², der var, da John Erik overtog gartneriet. Og med John Eriks gartnerierfaring fra Fyn, blev det besluttet, at gartneriet alene skulle omfatte blomster/potteplanter.

Et mekka af potteplanter

Flere hundrede tusinde potteplanter blev årligt produceret i "det nye" Esrum gartneri, og i en lang periode var fordelingen:

- ☐ 150.000 pelargonier
- ☐ 150.000 alpeviol
- ☐ 250.000 brændende kærlighed (Kalanchoe)
- ☐ 50.000 samlet af hængefuchsia, myrter (til brudeslør), heliotrop, stuegyvel, begonia, bregner og pynteappelsiner.

Pelargonierne blev for eksempel indkøbt i juni måned som stiklinger fremstillet af kontrollerede planter. Disse blev udplantet i spande, og i oktober blev topskuddene skåret til udplantning i små potter. En mand kunne klare 300 potter i timen; men med en senere indkøbt pottemaskine, blev hastigheden forøget til 1500 potter i timen!

Gardiner i drivhusene blev sat op omkring 1980; dengang for at spare på energien om natten samt skåne mod solen om sommeren. Men snart blev sorte gardiner også anvendt som "sovegardiner" til at styre tidsperioderne med lys og mørke for at øge produktionsudbyttet, som desuden blev optimeret ved brug af undervanding via drypslanger og filtmatte på alle planteborde.

Sikring af sunde planter

Statens Plantetilsyn, der kontrollerede for plantesygdomme og skadedyr, kom på inspektion i gartneriet flere gange om året.

Biologisk bekæmpelse blev anvendt til blandt andet hvide fluer på især fuchsiaerne. Forebyggende blev jorden og drivhusene dertil skiftevis dampbehandlet hvert andet år.

Dampbehandlingen foregik i praksis ved, at gennemhullede rør blev gravet jævnt ned i jorden, hvorefter en stor dampgenerator over halvandet døgn sendte damp gennem rørsystemet, og således steriliserede/"kogte" både jord og drivhus.

John Erik var meget opmærksom på at redde drivhusenes skrubtudser inden dampbehandlingen, så tudserne ikke blev kogt. Han samlede derfor altid alle skrubtudser sammen i en spand forud for hver "drivhuskogning", og de blev så hældt tilbage efter endt behandling.

Først omkring 8-10 dage efter dampningen kunne nye planter dyrkes, da jorden "frigiver" kvælstof efter varmebehandlingen. Og når planterne var vokset lidt til, blev de tilført gødningsvand for at sikre en frodig vækst.

Bouvardia eventyret

John Erik Rasmussen var kendt for sine smukke Bouvardia blomster, som han fik ideen til at drive og sælge som afskårne. John Erik udstillede i FrederiksborgCentret i Hillerød, og han var eneforhandler af Bouvardia på grønttorvet i København.

I 1960'erne, hvor Bouvardia eventyret var på sit højeste, rummede Esrum gartneri årligt 60.000 moderplanter af Bouvardia i hvert af tre drivhuse. Bedene var 1,80 meter i bredden, så der kunne arbejdes med planterne fra begge sider.

For hver plante var udbyttet omkring "1½ stk. blomst", som blev afskåret; dyppet i kogende vand for at lukke lufttilførslen og solgt i buketter. Hovedparten blev eksporteret, særligt til Sverige.

Stemningsbilleder fra Esrum gartneri i 1970'erne

Drivhus med Alpevioler

"Kgl. Hofleverandør"

De smukke Bouvardia blomster fra Esrum nåede tillige kongelige rækker. Blomsterkunstner og Kongelig Hofleverandør Erik Bering bestilte Bouvardia fra Esrum stort set hver dag. Og da Erik Bering i 1964 drog til Grækenland for at pynte op til prinsesse Anne Marie og kong Konstantins bryllup i Athens græsk-katolske domkirke Mitropolis, medbragte han Bouvardia fra Birgit og John Eriks gartneri i Esrum for at løse opgaven.

Dronning Ingrid (1910-2000) satte også pris på Bouvardia fra Esrum gartneri. Men hun foretrak dem som planter, da den blomsterglade dronning gerne selv ville arrangere sine buketter. Dronningens slotsgartner på Fredensborg Hans Christiansen havde fået kontakt med John Erik, da de to stod ved siden af hinanden ved udstillinger i Frederiksborghallen. Kontakten mellem de to gartnere havde medført, at Birgit og John Erik hvert år i juni var på besøg til kaffe og rundvisning hos slotsgartneren på Fredensborg, og samtidig medbragte et par hundrede Bouvardia planter til dronningen. Herved fik de også fornøjelsen af at se dronning Ingrid's store private orchidee samling, som ikke var offentlig. Dronning Ingrid var vild med orchideer. Birgit og John Erik husker slotsgartnerens fortælling om, hvordan dronning Ingrid under et statsbesøg i Ægypten fik foranstaltet hjemtagelse af nogle "døde planter" fra Nilens delta. Det var i virkeligheden sovende orchideer af en art, som dronningen ønskede til sit Orchidee-hus i Fredensborg.

Gartneriets arbejdskraft

Da Birgit og John Erik overtog gartneriets efter den gamle gartner Viggos død, "arvede" de Gerda. Hun var legendarisk, en aldeles stabil arbejdskraft og usædvanlig flittig. Gerda havde tidligere været husbestyrerinde, og hun boede i en meget primitiv landbolig i Esbønderup uden indlagt elektricitet eller varme. Hun havde en enkel gris, og hun gik karakteristisk altid klædt i blå overalls. Gerda havde tjent hos John Eriks far i 8 år, og hun fortsatte hos Birgit og John Erik i 12 år, indtil hun rundede de 72 år.

Rækkerne af stuegyvel stod snorlige, når det var Gerda, der havde haft tjansen.

Selvom Birgit var kontoruddannet, har hun siden start arbejdet både inde og ude i gartneriet. Desuden omfattede gartneriets arbejdskraft to fuldtidsansatte; en uddannet gartner og en elev samt et par skoledrenge. John Erik selv knoklede energisk i gartneriet fra tidlig morgen til sen aften.

Alting får en ende

I tiden, hvor John Erik nærmede sig pensionsalderen, begyndte han at overveje mulighederne for at afhænde gartneriet. I 1990 havde han allerede til kommunen frasolgt 4000 m² af engområdet mellem Esrum Å og gartneriet. Et par år senere i 1992 udlejede han gartneriet til en tidligere ansat, som kom fra Gilleleje og som i øvrigt også var udlært på Esrum gartneri. John Erik hjalp til med den praktiske overgang; men allerede i 1995 skete den fulde adskillelse, da den pågældende lejer købte gartneriet.

Ved fra salget af gartneriet blev den gamle gartnerbolig "Jægerhuset" med i alt 900 m² grund overdraget til Birgit og John Erik Rasmussens egen beboelse.

Det store, flotte hus; hvor Birgit og John Erik havde levet et aktivt "blomsterliv" i mere end 30 år forblev et afholdt hjem for ægteparret i endnu en snes år. Børnene var for længst fløjet fra reden, men

Birgit og John Erik nød stedet, herunder den 20 m² store vinterhave, der i 1978 blev bygget ovenpå fundamentet af den gamle træveranda fra husets opførelse i 1912. Vinterhavens indbyggede blomsterkummer rummer stadig (2018) gamle planter fra etableringen i 1978, blandt andet en stor sukkulent og en meget stor Philodendron.

Boligen på Ålykkevej 1, Esrum blev i 2017 solgt til en familie (to voksne, fire børn) fra Kastrup. Husets funktioner overgik til "en anden type blomstring", nemlig konsulent- og kursusvirksomhed indenfor healing og clairvoyance, og stedet har fået betegnelsen: "Healing Huset Nordsjælland".

Gartnerboligen 2017

Som henholdsvis 87 årig og 91 årig flyttede Birgit og John Erik Rasmussen i 2018 til en mindre og ældrevenlig lejlighed i Græsted. Her nyder de deres otium i hinandens selskab og ikke mindst hyppige besøg af familie og venner fra blandt andet Esrum.

Birgit og John Erik Rasmussen april 2018

Forvandlingen af den gamle gartnerigrund

Den sidste ejer af Esrum gartneri måtte hurtig opgive. Konkurrencen var hård, og store "plantefabrikker" af monokulturer i ind- og udland pressede økonomien. Virksomheden stoppede, og allerede i år 2000 begyndte det store nedrivningsarbejde.

Nedrivning af drivhusene 2000-2001

Den gamle gartnerigrund blev solgt til et lokalt byggefirma. I alt 12 huse til privat beboelse blev projekteret; tre dobbelthuse ud til den gamle Ålykkevej og resten ned mod Esrum Å.

Visionært blev de nye huse opført med et to-lednings-system for vandaflledning, sådan at vandafløb fra husene separeres i kloakvand og regnvand hver for sig. På grunden ned mod åen var et stort kommunalt underjordisk kloakanlæg allerede blevet bygget til opsamling af Esrums spildevand, inden det bliver pumpet videre til rensningsanlægget i Græsted. Regnvand fra tagrender mv. fra de nye huse bliver derimod ført til det åbne regnvandsbassin ved åen. De prisværdige planer var, at det fremtidssikrede to-lednings-vandsystem skulle videreføres i efterfølgende nybyggeri i Esrum samt tilsluttes regnvandet fra fortovene i Esrum hovedgade; men det skete desværre aldrig.

"Esrum Have" var ifølge den daværende lokalplan den fine og meget passende betegnelse for boligudstyknngen på den gamle gartnerigrund. Men sådan endte det desværre heller ikke. En embedsmand i kommunens forvaltning fik gennemført, at bebyggelsen udgør en del af Ålykkevej med argumentationen "at et boligområde på en sidevej til en sidevej ikke kan have et særskilt navn"!

Det smukke resultat af gartnerigrundens forvandling (foto april 2018)